

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 50 din. Plača in toži se v Ljubljani.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Izhaia vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, sredo 21. septembra 1938

Cena posamezni številki 150

Opomin velesil

Nočemo razpravljati o tem, kako se bo končno rešilo in odločilo češkoslovaško vprašanje, vendar nam že dosedanj razvoj dogodkov kaže eno resnico v tako velikih jasnosti, da te resnice ne moremo in ne smemo spregledati. Že stara resnica je, da je slabo poskrbljeno za interese malih narodov, če rešujejo te interese le velesile. Kajti njih reševanje je v glavnem le v tem, da najdejo kompromis, s katerim so interesi velesil prizadeti čim manj, dočim plačajo skoraj v celoti račun za ta kompromis mali narodi. Ne samo sedanji dogodki, temveč tudi dogodki prejšnjih let dokazujejo, da slabo branijo svoje interese oni mali narodi, ki se zanašajo preveč na obljube velikih sil. V skrajni nevarnosti se smejo mali narodi zanesti le na sebe in svojo lastno silo.

Vsi mali narodi ne smejo te resnice, ki jo potrjuje nešteto zgodovinskih dogodkov, nikdar pozabiti in zato morajo tej izpričani resnici primerno tudi urediti vse svoje ravnanje. Vse, kar krepi lastno moč malih narodov, to je važno in nujno, vse, kar to moč slabi, je naporno in škodljivo. Zato morajo mali narodi gledati na to, da vlada med njimi vsaj za glavna vprašanja popolna enotnost. Kadar gre za najvišje cilje in za najvišje ideale, ne sme biti v njih vrstah nobenega kolebanja, nobene neenotnosti, temveč popolna solidarnost. Kako se najhitreje in najbolj gotovo pride do tega cilja, o tem je debata mogoča. Glavno pa je, da je ta cilj vsem odločujoč in vsem vplivnim činiteljem vedno pred očmi in da se izdajajo le ukrepi, ki nas približujejo, ne pa oddaljujejo od tega cilja.

Druga nujna naloga, ki sledi iz opomina velesil, pa je, da mora vsak mali narod gledati na to, da dvigne svojo gospodarsko silo. Kajti od te sile je odvisna tudi njegova obrambna moč, njegova kultura in s tem tudi njegova nacionalna zavest. V odločilnem trenutku pa je zlasti za male narode višina narodne zavesti ona sila, ki izravna zle posledice njih malostnežnosti.

Če zato mi trajno poudarjamo, da treba več skrbí posvečevati dvigu našega narodnega gospodarstva, potem ne delamo to zato, ker bi hoteli povečati temu ali onemu gospodarskemu človeku njegov poslovni dobiček, temveč ker je vsa usoda našega naroda odvisna od tega, kakšna je naša gospodarska sila.

Mislimo pa seveda le na ono gospodarsko silo, ki je čisto v naših rokah, o kateri odločamo samo mi in nihče drug. Gospodarska sila, ki je v tujih rokah, ni naša sila in more se zgoditi, da ravno v najusodnejših trenutkih z njo ne moremo razpolagati. Če tudi se ne da to vedno v vseh podrobnostih doseči, moramo gledati vsaj na to, da se v naših krajih ustvarjena gospodarska sila, ki je last tujcev, ne more nikdar in v nobenem primeru obrniti proti nam in našim narodnim interesom.

Kdor to resnico prav razume, mora tudi podpirati naše zahteve, da ne smemo dopuščati, da bi tujci osvajali pri nas vedno nove gospodarske panoge. Ne le interese trgovcev smo zato branili, ko smo z vso odločnostjo nastopili proti poseganju tujega velekapita-

tala v področje naše nacionalne domače trgovine, temveč interese vsega naroda. Celo za ta primer, da bi veleblagovnice v resnici pomenile za naše potrošniške sloje neko pridobitev, je vendar na drugi strani nacionalni interes na domači organizaciji trgovine tako velik, da v primeri z njim ta ev. pridobitev popolnoma izgine.

Ne zaradi antipatije do tujcev, ne zaradi drugih manjših razlogov, temveč predvsem zaradi naše narodne obrambe smo vedno zagovarjali gospodarsko osamosvojitve. Naše prizadevanje mora iti za tem, da se moremo tudi v najresnejših urah postaviti v vsakem

pogledu na lastne noge. To je globoki in zadnji smisel gospodarske osamosvojitve, ki mora zato biti tudi temeljna misel vse naše gospodarske politike.

In če smo zahtevali nove ceste, če smo govorili za dvig produktivnosti in za olajšanje gospodarskega poslovanja, potem nas je tudi v tem oziru vodil pravilno pojmovan narodni interes. Kot mali narod ne smemo dopuščati, da nam tisoči in tisoči odhajajo v tujino, ker doma ne najdejo zasluzka. Z melioracijami moremo dobiti nove plodne zemlje, z industrializacijo nove možnosti zasluzka, s pospeševanjem trgovine, obrta in tuj-

skega prometa moremo nove tisoče naših ljudi obvarovati pred izselitvijo.

Vprašanje naše gospodarske osamosvojitve in povzdige našega lastnega gospodarstva je naše eksistenčno vprašanje. Zato mora to vprašanje dominirati nad vsemi drugimi in se morajo temu vprašanju podrediti vsa druga.

Ob sedanjem opominu velesil je vse to še posebno jasno in zato naj bi tudi vse nas privedel na pot pravega skupnega dela, da bi v času nevarnosti mogli z zavestjo zmage računati na svojo silo in da se nam ne bo treba zanašati na platonične obljube velesil.

Če pa se ne izplača, potem je edino pravilo, da ta izvoz ustavimo, ker nima smisla trgovina, ki ne daje čistega zasluzka. Vendar ne bo naš revni narod z deficitnim izvozom podpiral veliki in bogati nemški narod!

Tem bolj je potrebno, da vse to vprašanje hitro in dobro preudarimo, ker tudi naš uvoz iz Nemčije ni več tako uspešen kakor je bil.

Samo z nemškim uvozom pa se plačuje naš izvoz v Nemčijo.

Pri vsem tem pa še kreditiramo blago mi ter doživljamo zaradi padca klirinške marke težke izgube.

Povsod nam primanjkuje denarja, a samo proti Nemčiji imamo za 267 milijonov din terjatev. Kaj smo res tako bogati, da moremo ta denar pogrešati? Ali smo res tako lahkomišelní, da nič ne storimo, da bodo naše terjatve čim prej plačane?

Naša zunanja trgovina z Nemčijo in vsemi drugimi državami je čisto gospodarsko vprašanje in samo s tega stališča ga tudi presojamo. Baš zato pa je tudi tem nujneje, da se čim prej reši in da ugotovimo, če je ta trgovina za nas rentabilna ali ne. Če je rentabilna, potem ji pač ni ugovarjati, če pa je nerentabilna, potem se mora nehati, dokler ne dobimo jamstev, da bo res rentabilna.

Cene za mehki les so se dvignile

Še preden je ruski Exportles revidiral svoje cene, so poljska drž. gozdarska podjetja povišala cene nekaterim vrstam lesa. Kljub temu pa se je prodaja poljskega lesa v tujini povečala. Nekatera poljska drž. lesna podjetja imajo zato letos mnogo manjše zaloge kot lani. Tudi v Angliji so zaradi velikih nemških nakupov lesa ter napovedi o bližnjem pomanjkanju dobrih vrst mehkega lesa zelo pozivili lesno trgovino. Švedski in finski izvozniki lesa zahtevajo za svoj les za 10 šilingov višjo ceno. Les, ki so ga nekateri švedski izvozniki še pred kratkim časom zaman ponujali po 10,10 funta, dosega sedaj že 10 šilingov višjo ceno.

Stanje naših kliringov

Po podatkih Narodne banke se je stanje naših kliringov dne 15. septembra v primeri s stanjem dne 8. septembra spremenilo takole (vse številke v milijonih dobičnih valute):

Pasivni kliringi:		
	15. 9.	razlika proti 8. 9.
Švica šv. fr.	5,27	-0,06
Češkoslovaška Kč	173,92	+1,69
Belgija belg.	2,54	-0,15
Romunija din	8,50	+1,51
Madžarska din	41,57	+0,47

Aktivni kliringi:

Bolgarska (red.) din	1,32	-1,37
Bolgarska (tur.) din	0,63	+0,07
Italija din	94,06	+4,28
Poljska din	7,65	0,58
Turčija din	16,52	+0,12
Nemčija RM	19,12	+2,80

Po italijanskem kliringu (starem računu) je ostalo še neizvršenih plačil za 3,909.422 lir. Kritje za ta izplačila pa je že zagotovljeno, kakor poročajo iz Beograda.

Naročajte »Trgovski list«!

Velik napredek Beograjskega velesejma

V ponedeljek je bil zaključen II. beograjski jesenski velesejem, ki pomeni v primeri z lanskim v vsakem pogledu velik napredek. Lani je bil velesejem še komaj dokončan in zato so se videle še razne pomanjkljivosti. Letos so bile vse te začetniške težave že čisto premagane in ves velesejem je bil popolnoma urejen, da je napravil na slehernega obiskovalca zelo dober vtis. Poleg tega je dobil letos velesejem še nove paviljone, tako francoski in turški. V kratkem pa dobi še druge ter bo Italija sezidala nov paviljon, ker je sedanji v primeri s paviljoni drugih držav premajhen. Italijanski paviljon pa bo najbrže prevzela Bolgarska. Tudi nekatere druge države bodo postavile svoje paviljone, da bo tudi v tem pogledu dobil beograjski velesejem še bolj značaj pravega mednarodnega velesejma.

Prva prednost Beograjskega velesejma je njegova obsežnost, ki je tem več vredna, ker se nahaja v neposredni bližini centra Beograda. Zaradi te velike razsežnosti pridejo tudi vsi paviljoni bolj do veljave. A tudi arhitektonsko je B. V. zelo srečno zamišljen. Vsi paviljoni so lepo izdelani, da je mogoče v njih prirediti res učinkovite razstave. Kako razsežen je B. V., se vidi najlepše iz naslednjih števil. Ves zagrajeni prostor meri 140.000 m². More se pa še povečati za nekaj hektarov. Na tem prostoru je postavljenih pet velikih paviljonov, 5 paviljonov tujih držav (Italije, Češkoslovaške, Romunije, Madžarske in Turčije) ter cela vrsta zasebnih paviljonov. Skupna površina teh paviljonov znaša 20.932 m². Prihodnje leto pa se bo ta površina še znatno povečala.

Druga velika prednost Beograjskega velesejma je, da je res prvi velesejem. Detaljne trgovine na velesejmu ni. Edino izjemo je delala neka nabavljalna zadruga, ki je v nasprotju s pogodbo začela na drobno prodajati svoje mesne izdelke. Trgovina je nekaterim našim zadrugam res prišla že v kri. Poskrbljeno pa je, da ta zadruga prihodnje leto ne bo mogla več razstavljati na velesejmu.

Da ni na B. V. nobene detaljne trgovine, je v veliki meri zasluga beograjskih trgovcev, ki zavzema jo v upravi velesejma vodilna mesta. Zlasti treba omeniti zasluznega predsednika našega Centralnega predstavništva g. Nedeljka Savića, ki je podpredsednik velesejske uprave.

Tudi glede števila razstavljalcev kaže B. V. konstanten napre-

dek. Posebno močno je zastopana na B. V. industrija. Glede industrije podaja B. V. zelo jasno sliko o stanju industrije pri nas. Vidi se, da smo v nekaterih panogah dosegli že velike uspehe, dočim smo v mnogih še čisto navezani na tujino. Iskreno bi želeli, da bi si odločujoči činitelji to sliko stanja naše industrije dobro vtisnili v spomin in ne naročali v tujini blaga, ki se že izdeluje pri nas doma. Zeleli bi pa tudi to, da bi pospeševali ustanavljanje samo takšnih industrij, ki jih še nimamo, ne pa dopuščali ustanavljanje industrij, ki jih že imamo dovolj. Ta zaščita pa naj velja vsem našim jugoslovanskim industrijam in ne samo onim v Beogradu in okolici. Ravno beograjski velesejem dokazuje z razstavo slovenskih industrij, da je gospodarska osamosvojitve Jugoslavije napredovala v veliki meri po zaslugi industrialecev iz Slovenije. Naj bi Beograjski velesejem omogočil, da bi se industrializacija Jugoslavije izvajala po načrtu.

Beograjski velesejem opozarja še na neko drugo zelo važno dejstvo: na zastopstva tujih industrij. Tu je nacionalni interes še vedno mnogo preslabo varovan. Ta zastopstva dajejo zelo lepe zasluzke in bi morala biti pridržana v prvi vrsti našim ljudem. Tako daje Beograjski velesejem mnoge in zelo koristne pobude in želeli bi, da bi bile te čim bolj izkoriščene.

Tudi obisk je bil na letošnjem velesejmu mnogo večji kot na lanskem. Zanimanje za velesejem narasča in zlasti iz notranjosti države. Ker je večje zanimanje, je tudi več kupcij. To potrjuje tudi rasto-

če število razstavljalcev, ki pač ne bi razstavljali, če ne bi to bilo tudi v njih poslovnem interesu.

Posebno lepo sliko napravlja Beograjski velesejem na večer s svojo bogato razsvetljavo. Tej je dala beograjska občina še zelo učinkovit okvir z razsvetljavo impozantnega zemunskega mostu in Kalemegdana. Na večer je pogled na velesejem ter Beograd v resnici prekrasen.

Nas napredek Beograjskega velesejma le veseli, ker smo veseli vsakega napredka v državi. Ni pa nam zameriti, če tudi ne pozabljamo, da je bil po vojni prvi velesejem ustvarjen v Ljubljani in da nas je sedaj Beograd prehitel. Ne moremo biti veseli, da smo mi zaostali, čeprav nas napredek Beograda veseli. Toda prav bi bilo to, da bi napredoval i Beograd i Ljubljana ter da nobeno mesto ne bi zaostalo. Tudi to je mogoče doseči.

Zelimo, da bi Beograjski velesejem obiskali tudi vsi naši javni činitelji, ker bi potem spoznali, da je treba za ljubljanski velesejem storiti več, kakor pa se je storilo. Nujno je, da dobi Ljubljanski velesejem nove paviljone in to ni stvar samo velesejske uprave, temveč tudi mesta Ljubljane, banovine in vseh naših gospodarskih organizacij. Več moramo storiti za svoj Ljubljanski velesejem in potem bomo imeli tudi še večjih koristi od njega. A že sedaj nam je Ljubljanski velesejem dal mnogo.

Beograjski velesejem pomeni resničen uspeh, h kateremu njegovim prirediteljem iskreno čestitamo.

Naše terjatve proti Nemčiji zopet znatno narasle

Po zadnjem izkazu Narodne banke so naše terjatve proti Nemčiji zopet znatno narasle, in sicer za nič manj ko 2'80 milijona RM ali za skoraj 40 milijonov din v enem samem tednu. Za naše razmere pač izredno visoka vsota, zlasti še, če upoštevamo, da je tu tudi upoštevano blago, ki smo ga poslali v Nemčijo, za katero pa ne bomo dobili skoraj nič ali le prav malo denarja, kakor n. p. za mnoge pošiljke naših češpelj. Skupno so naše terjatve proti Nemčiji že dosegle vsoto 19,12 milijona RM ali 267,680.000 din, če računamo

marke po 14 din. V resnici pa bi jih morali računati precej višje, ker so naši izvozniki prodali svoje blago v Nemčijo, ko je bil tečaj znatno višji. Marsikateri naš izvoznik bo zaradi tega padca tečaja marke ob ves zasluzek. Ze itak pa izgube naši izvozniki mnogo, ker morajo mesece in mesece čakati na plačilo.

Trgovina z Nemčijo dobiva tako za naše izvoznike vedno bolj žalostno perspektivo, da je res že skrajni čas, da prav temeljito proučimo, če se nam izvoz v Nemčijo v sedanjih razmerah res še izpla-

† Marija Majstrova

V Ljubljani je v ponedeljek popoldne po daljšem bolehanju umrla gospa Marija Majstrova, vdova po osvoboditelju generalu Majstru in voditeljica narodnega ženstva v Mariboru.

Pokojnica je bila rojena l. 1885. v Logatcu kot hči uglednega zdravnika Stergarja. Bila je visoko naobražena dama z veliko narodno zavednostjo in veliko srčno kulturo. Zato je tudi mogla kot soproga pesnika in generala Majstra v vsakem oziru izpolniti svoje mesto. Posebno pa je razvila vse svoje velike sposobnosti v korist svojega naroda v Mariboru, kjer je v Ženskem društvu v Mariboru in drugih organizacijah zavzemala vodilno mesto. Mnogo je delovala tudi za napredek Francoskega krožka, v zvezi z drugimi zavednimi slovenskimi ženami ustanovila Počitniški dom kraljice Marije ter vedno zvesto izvršila vsako narodno delo. Posebno velike zasluge pa si je pridobila s svojim tihim, a tem bolj izdatnim narodnim delom.

Včna slava spominu velike pokojnice!

Žalujemo naše najtoplejše sožalje!

Madžarska trgovina

Uradni podatki za avgust izkazujejo izvoz za 46'8 lani (48'6) milijonov pengov, in uvoz za 32 (lani 41'2) milijona. Vsega je imela Madžarska letos izvoz z vrednostjo 336'6 (lani 381'9), uvoz 267'1 (301'4). Aktiva zunanje trgovine je padla od lanskih 80'5 letos na 69'5 milijona pengov. Preseneča manjši izvoz pšenice, rži in goveda, ki je dokaz, da madžarska tržišča tega blaga ne zmorejo večjih nakupov, samo glede dobave prašičev in mesa se je nemška trgovina z Madžarsko močno povečala, ker so potrebne velike vojaške rezerve.

Mariborske vesti

Begunci iz Avstrije v Mariboru

Vojaški begunci iz Avstrije so jeli prihajati na jugoslovansko stran. Pri št. Ilju so obmejni organi prijeli tri mladeniče iz Gradca, ki so pobegnili, ker bi morali prihodnje dni nastopiti vojaško službo, ki jim pa prav nič ne diši, zlasti v teh burnih dneh, ki jih preživlja sedaj ves svet. Begunci pravijo, da jim bodo v kratkem sledili še drugi. Tudi iz tega razloga je meja na avstrijski strani zelo zastražena in potnike natančno pregledujejo.

Spomenik žrtvam za osvobojevanje v Gornji Radgoni

V trgu Gornji Radgoni nameravajo postaviti radgonskim žrtvam in padlim Majstrovim borecem spomenik, ki naj bi bil gotov že prihodnje leto. Najprimernejši prostor bi bil pred cerkvijo, kjer naj bi se trg primerno preuredil. Kostanji se poderejo, enako meznarija. Od ceste bodo navzgor do cerkve sezidali dvojno betonsko stopnišče, med katerim bo stal impozanten spomenik. S tem bo tudi zunanost cerkve mnogo pridobila. Večjo vrednost bo imela tudi okolica reguliranega prostora pri cerkvi. Tam namerava prihodnje leto sezidati Bača dvonadstropno stavbo za trgovino in za svoje nameščenice.

Ponehavanje slinavke in parkljevke

Ker se že delj časa v Mariboru ni pojavil več noben primer slinavke in parkljevke, so zopet do-

voljeni trgi za seno in slamo. Zivali pa se morajo v klavnici še naprej takoj zaklati in špeharji še ne smejo posecati klavnice. Tudi v okraju Laškem je ta kuga ponehala, zato so sejni zopet dovoljeni.

Ogromen zvon

Je te dni vllila tvrdka Ing. Bühl v Račah pri Mariboru. Zvon je največji v Jugoslaviji in tehta nad 6000 kilogramov. Premer znaša nad 2½ metra in enaka je tudi

višina. Določen je za frančiškansko cerkev v Mariboru. Prejšnji veliki zvon te cerkve so med vojno pobrali. Uglašen je na nizki g. Blagoslovljen bo prihodnji mesec.

Kaj je resnice na tem?

V Mariboru krožijo govorice, da je zadeva gradbe palače Vzajemne zavarovalnice na Glavnem trgu pri mostu naletela na nepričakovane ovire. Govori se celo, da se je zavarovalnica premislila in da

ne misli zidati, vsaj ne v onem obsegu, kakor je bilo zamišljeno. Vsekakor bi bilo dobro, da se zadeva razčisti. Morda je cena, ki jo zahteva občina za parcelo, previsoka? Vsekakor je stvar važna in občina mora izkoristiti priliko, ki se ji sedaj nudi, da se parcela vendar enkrat zazida. Drug interesent se gotovo ne bo našel tako kmalu. Upajmo, da gre le za prazne govorice in da bodo delavci in obrtniki le dobili zaslužka pri zidanju te velike stavbe.

Pravilnik o nameščenjskih knjižicah Sedanje poslovne knjižice se bodo zamenjivale do konca leta 1939.

(Konec.)

Izdajanje knjižic

Čl. 9. — Poslovno knjižico izda praviloma selska ali mestna občina, proslilčeva domovališča. V krajih, kjer so prisilne združbe obrtnikov ali trgovcev, izdaja poslovne knjižice trgovskemu pomožnemu osebju, ki je zaposleno v trgovinskih obratih, in osebam, ki so se izučile rokodelstva in so zaposlene v rokodelskih obratih, prisilna združba, kateri pripada delodajalec.

Poslovne knjižice oseb, zavarovanih pri državnih prometnih napravah, izdajajo organi, ki jih določijo za državne železnice generalna direkcija državnih železnic, za vse ostale prometne naprave pa ministrstvo za promet.

Oblastva in ustanove, ki so pristojne za izdajanje poslovnih knjižic, so jih dolžne izdati najdalj v dveh dneh od dne, ko je predložil prošilec vse potrebne podatke.

Oblastva in ustanove ki izdajajo poslovne knjižice, se morajo pri osrednji upravi za posredovanje dela pravočasno založiti s potrebnimi obrazci.

Zamenjava in obnovitev

Čl. 10. — Poslovne knjižice, izteklo, napolnjene ali poškodovane v smislu odst. 1. čl. 4. tega pravilnika, in zgubljene poslovne knjižice v smislu odst. 2. čl. 4. tega pravilnika zamenjujejo in obnavljajo oblastva in ustanove, ki so pristojne za izdajanje poslovnih knjižic. (Drugi in tretji odstavek veljata za vojaško in prometno osebje.)

Pri zamenjavi ali obnovitvi poslovnih knjižic se vpišejo v novo poslovno knjižico razen podatkov, predpisanih za izdajo, tudi še sumarni podatki o glavnih zaposlitvah imetnika poslovne knjižice, če so razvidni iz stare poslovne knjižice oziroma iz drugih dokazil ali listin. Po potrebi naj zahteva občina ali ustanova podatke za novo poslovno knjižico od osrednje uprave za posredovanje dela.

Stara poslovna knjižica se vrne imetniku z datiranim in overjenim zaznamkom čez prvo notranjo stran, da je kot legitimacija prenehala veljati.

Legitimacije zasebnih nameščencev

Čl. 11. — Zasebni nameščenci morejo na podstavi odloka o sprejemu v pokojninsko zavarovanje pri pokojninskem zavodu na zahtevo dobiti od občine svojega stalnega bivališča in proti plačilu cene obrazca v znesku 30 din posebne legitimacije, ki povsem nadomeščajo poslovne knjižice (obrazec Ia). Za obnovitev legitimacije se pobira znesek po 50 din.

(Členi 12. do 14. govore o zalogi obrazcev in o evidenci.)

Nadzorstvo

Čl. 14. — Nadzorna oblastva morajo preskušati pravilnost poslovanja s poslovnimi knjižicami.

Čl. 15. — Osrednja uprava za posredovanje dela jim mora dati potrebne podatke.

Oblastva, samoupravna telesa, njih naprave kakor tudi vse organizacije in korporacije ter pravne in fizične osebe morajo dati na zahtevo osrednje uprave vse potrebne podatke v zvezi s poslovanjem in razvidovanjem poslovnih knjižic.

Prehodne in končne določbe

Čl. 16. — Od 28. sept. 1938. dalje se bodo izdajale poslovne knjižice samo po določbah tega pravilnika.

Čl. 17. — Sedanje poslovne knjižice se morajo zamenjati najdalj do 31. decembra 1939. Po tem roku zgubijo poslovne knjižice, delavske knjižice ali legitimacije in druge podobne listine, ki so bile izdane do vstetega 27. sept. 1938. po predpisih, navedenih v čl. 18. uredbe z zakonsko močjo o legitimacijah (poslovnih knjižicah) delavcev in nameščencev z dne 24. marca 1938., značaj poslovnih knjižic.

Zamenjavo po odstavku 1. tega člena opravi v krajih, kjer posluje

kako državno krajevno policijsko oblastvo (uprava policije, predstojništvo mestne policije ali policijski komisariat), to oblastvo, v ostalih krajih pa pristojno občinsko oblastvo oz. pristojna prisilna združba obrtnikov ali trgovcev. Sedanje poslovne knjižice po odst. 2. in 3. člena 10. tega pravilnika pa zamenjajo tamkaj navedeni organi.

Poslovne knjižice po odst. 2. čl. 16. uredbe z zakonsko močjo o legitimacijah (poslovnih knjižicah) delavcev in nameščencev zamenja osrednja uprava za posredovanje dela samo do 31. dec. 1938. Po tem roku ne sprejme osrednja uprava za posredovanje dela teh knjižic več v zamenjavo niti ne pripozna zanje kakršno koli odškodnino.

Čl. 18. — Navodila za poslovanje in ravnanje s poslovnimi knjižicami izda minister za socialno politiko in ljudsko zdravje, tiskajo se pa v Službenem glasniku ministrstva za notranje posle in v službenem organu osrednje uprave za posredovanje dela.

Čl. 20. — Ta pravilnik stopi v veljavo dne 28. septembra 1938.

Zunanja trgovina

Narodna banka je izplačala dne 19. septembra po italijanskem klirgu nakaznice do številke 16.487 z dne 26. maja 1938. V drugih klirgih ni nobenih sprememb.

V Beogradu je bila konferenca zastopnikov zavoda za zunanjo trgovino z zastopniki trgovcev in luščilnic glede uvoza italijanskega riža.

Zastoj vinske trgovine je po sodbi splitskega gospodarskega odbora nenaraven, ker so zaloge pri kmetih in trgovcih tako majhne, da komaj zadoščajo do trgovce.

Od 1. oktobra dalje bodo uvedene tudi na avstrijskih mejah izključno nemške tarifne postavke. Opozorjamo na to, ker se je doslej trdilo, da bo Nemčija izvedla to poenotenje šele z novim letom.

Za uvoz hmelja v Romunijo niso po novi odredbi rom. finančnega ministra več potrebna fitopatološka potrdila. To velja za pivovarniški hmelj.

Romunski izvoz rudninskih olj se je zmanjšal letos v prvi polovici leta od 2'87 na 2'16 milijona ton, upajo pa, da se bodo cene dvignile zaradi novih pogodb z Anglijo in Belgijo.

Romunija je uvedla vojaško kontrolo nad vsjo oboroževalno industrijo in se je že pričel popis vseh naprav. Svoje zaloge blaga morajo do 19. sept. prijaviti tudi vse male in velike trgovine. Prodaje zalog se morajo prijavljati zbornicam.

Češkoslovaški uvoz žita je znašal v avgustu 160.495 q pšenice, 213.267 stotov rži in 74.069 q koruze (lani samo 11.073, 484 oz. 88.081 q).

Italijanska vlada je izdala uredbu, da se sme izvažati v bodoče blago v države, s katerimi ima Italija klirniške in kompenzacijske pogodbe, samo proti posebnemu vizumu Banke d'Italia. Le za lahko pokvarljivo blago ta določba ne velja.

Italijanska vlada je sklenila z madžarskim žitnim zavodom novo pogodbo o dobavi nadaljnjih pol milijona stotov pšenice. Skupno je letos nabavila Italija na Madžarskem poldrug milijon stotov. V kratkem se začne pogajati Italija

Praška vlada je že sklepala o teh novih predlogih ter po dolgem posvetovanju sklenila, da bi mogli biti novi predlogi londonske in pariške vlade podlaga za nadaljnja pogajanja, vendar pa bi se morali natančneje določiti in predelati tako, da bi ustrezali ne le Nemčiji, temveč tudi Češkoslovaški.

Francoski vladni utemeljujejo svoj korak s tem, da se Francija ne more ločiti od Anglije in mora zato sprejeti njeno stališče. Nadalje pravijo, da bi bilo neodgovorno zaradi 3 in pol milijona ljudi začeti svetovno vojno.

Velik del angleške in francoske javnosti pa nikakor ni zadovoljen z novimi predlogi, ker vidi v teh predlogih le brezkoristno popuščanje Hitlerju in nelepno žrtvovanje Češkoslovaške. Angleška opozicija zato znova energično zahteva sklicanje parlamenta.

Tudi Mussolini je v Trstu znova govoril o češkoslovaškem vprašanju ter naglasil svoje znano stališče, da treba Češkoslovaško razkosati in da je Italija absolutno na strani Nemčije. Posebej je naglasil še upravičenost madžarskih zahtev.

Med tem ko razpravljajo vse zainteresirane vlade o novih londonskih predlogih, pa sestavljajo Nemci sudestski kor in organizirajo vpad v češkoslovaško ozemlje. Dosedaj pa so bili vsi ti vpadji brezuspešni in niso dosegli niti tega svojega namena, da bi vznemirili češkoslovaško javnost in jo zavedli do nepremišljenih dejanj.

Češkoslovaška javnost odklanja vsako cepitev Češkoslovaške, ker so sedanje meje naravne in tudi dobro utrjene. Če bi te meje padle, bi bilo češko ozemlje čisto odprto in ščitilo bi ga le problematično jamstvo velesil.

Nič preciznega pa se ne izve o ruskem stališču. Poroča se le, da čez Romunijo neprestano prihajajo v Češkoslovaško sovjetska letala.

Madžarski ministrski predsednik Imre dy je bil v spremstvu zun. ministra ter šefa gen. štaba madžarske vojske pri Hitlerju v Berchtesgaden. Z ozirom na rastočo kampanjo madžarskega tiska proti Češkoslovaški ni težko uganiti vzrok njegovega potovanja.

Poljski kmetje so na svojem velikem kongresu v Rzeszowu sprejeli resolucijo, v kateri odločno podarjajo svoje simpatije za Češkoslovaško ter obsojajo stališče poljske vlade. Tragično je, da se vlada ne meni za usodo poldruga milijona Poljakov v Nemčiji ter da zanemarlja poljske interese v Gdanisku. Slovanstvo mora danes znova prenesti silen napad germanstva in zato izrekajo Češkoslovaški svoje simpatije. Sedanji spori med Poljsko in Češkoslovaško se morejo zelo lahko urediti po razsodišču.

Češko plemstvo je po posebni deputaciji pri predsedniku Benešu manifestiralo svojo zvestobo Češkoslovaški republiki, za katero so se bojevali njihovi predniki cela stoletja. Vodil je deputacijo grof Fr. Kinsky.

V Londonu so bile velike manifestacije za Češkoslovaško, na mnogih trgih in v glavnem parku so bila tudi zborovanja, na katerih so mnogi ugledni politiki zahtevali, da Anglija brezpogojno varuje Češkoslovaško.

Sudetsko-nemška legija v Nemčiji, ki je doslej štela 18.000 mož, je dospela na določena mesta ob meji. Namen ima isti kot bivša avstrijska legija.

Henlein in ostali vodje nemške sudetske stranke se večinoma po znanem svojem proglasu o prekinitvi pogajanj pobegnili v Nemčijo. Od tam izjavljajo, da niso oni izdali poziva za upor.

Belgijska vlada je odredila preiskave pri voditeljih Flamev in rexistov ter našla pri njih mnogo orožja in propagandnega gradiva. Flamska opozicija je zahtevala sklic parlamenta, čemur pa vlada ne bo ugodila.

Obvezno žensko vojaško službo je uvedel romunski kralj Karol s posebnim ukazom.

Opozicijska poljska ljudska stranka je sklenila, da se ne udeleži volitev v parlament, in to zaradi neugodnega volivnega zakona. Nastopila bo pa v okrajnih in občinskih volitvah v decembru.

V Maroku je francoska vlada uvedla enake vojne ukrepe kakor v Franciji, razen tega pa so bile že prej ojačene vse posadke. Posebno so v Parizu vznemirjeni zaradi nemške generalštabne komisije, ki je dospela zadnji teden v španski Maroko.

Politični šef kitajske osrednje vlade Cen Šen je izjavil časnikařem, da Kitajci sicer počasi, toda nedvomno znagujejo. Samo ob Jangleju je padlo ali bilo ranjenih že več ko 60 tisoč Japoncev in čeprav dobivajo nove čete, so izgubili te dni tudi bitko v Honanu, kjer so Kitajci ujeli 6 tisoč mož ter zaplenili mnogo orožja.

V Palestini se je pri Dearg Hasanu vnela bitka med Angleži in arabskimi uporniki, v kateri je padlo več ko 150 Arabcev. Angleži so poslali v Palestino še 4000 mož.

Politične vesti

Razvoj čl. vprašanja v zadnjih dnevih je bil na kratko povedan naslednji: Po seji londonske vlade sta prišla v London Daladier in Bonnet, ki sta na seji londonske vlade po dolgotrajni debati pristala na angleški predlog, da se priključijo k Nemčiji kraji z več ko 80 % nemške manjšine, v drugih krajih z močno nemško manjšino pa da se uvede kantonalni sistem. Misel plebiscita so opustili, ker bi potem prišli z enakimi zahtevami ko Hitler tudi Poljaki in Madžari. Francoska ministra pa sta dosegla, da bi angleška vlada v primeru sprejetja njenega predloga garantirala za nedotakljivost nove češkoslovaške in njeno nevtralizacijo ter bi ta zato morala odpovedati svojo zvezo s sovjetsko Rusijo. Konservativni člani londonske vlade so sprejeli to jamstvo šele po velikem obotavljanju. S tem bi bilo v glavnem Hitlerju ustreženo in Češkoslovaška bi bila žrtvovana v korist evropskega miru. Sklep Londona in Pariza bo sporočen Hitlerju in praški vladi in šele potem objavljen.

Denarstvo

Stanje slovenskih hranilnic

Zveza¹ jugoslovanskih hranilnic dravske banovine je izdelala podoben pregled bilanc vseh pri njej včlanjenih slovenskih hranilnic. Vseh teh je 29, in sicer 14 mestnih hranilnic (Brežice, Celje, Črnomelj, Kamnik, Kočevje, Kranj, Ljubljana, Ljutomer, Maribor, Novo mesto, Ormož, Ptuj, Radovljica in Škofja Loka), nadalje Hranilnici dravske banovine v Ljubljani in Mariboru, 8 občinskih hranilnic (Gor. Radgona, Kostanjevica, Kozje in Krško, Hranil. kmečkih občin v Ljubljani, Marenberg, Murska Sobota, Vrhnika) in 5 okrajnih hranilnic (Konjice, Rogatec, Slovenj Gradec, Slov. Bistrica in Sv. Lenart). Stanje vseh teh hranilnic je bilo dne 31. decembra 1937 naslednje:

Bilančna vsota vseh teh hranilnic je znašala 1.105,4 milijona din, njih skupni promet pa 3.732,1 milijona din.

Vseh vlagateljev so imele te hranilnice 134.336. Največ vlagateljev, namreč 39.987, je imela ljubljanska mestna, najmanj (708) pa hranilnica v Gor. Radgoni.

Gotovine so imele vse 216 milij. 101.800 din in sicer (v milijonih din): v blagajnah 9,29, pri Poštni hranilnici in Nar. banki 6,58, pri komunalnih hranilnicah 12,81, pri zasebnih denarnih zavodih 104,68 in v drž. blagajniških zapisih 82,72.

Vsa posojila so znašala 728 mil. 433,958 din.

Ta posojila se razdele (vse v milijonih din) na: navadna hipotekarna 1,52, hip. amortizacijska 125,06, menična 15,26, po tekočem računu (vknjižena) 261,23, (tu so večinoma vknjižena tudi kmečka posojila), na vrednostne papirje v tek. rač. 2,49, na menice in poroke (v tekočem računu) 23,77, denarne zavode in PAB 54,71, skupaj v tek. rač. 344,7, komunalna posojila 241,4 in na ročno zastavo 0,4 milijona din.

Vrednostnih papirjev imajo zavodi skupno 76,2 milijona, ki se razdele na drž. papirje 64,0, komunalne 1,4 ter druge 10,76 milijona din.

Lastne nepremičnine hranilnic so vstavljene v bilanco z zneskom 33.750.447 din.

Inventar je ocenjen s 769.210 din, tuje vrednosti v hrambi pa znašajo 35,3 milijona din.

Vse vloge znašajo 1.044,75 milijona din, in sicer na knjižice 622,9, v tekočem računu pa 421,8 milijona din.

Rezervni fond znašajo 70,7 milijona din in se dele na: splošni 31,8, pokojninski 23,6 in specialni 15,26 milijona din.

Reeskont pri Narodni banki 3,8, pri drugih zavodih 0,3 in lombard pri N. B. 0,06 milijona din.

Dobiček hranilnic znaša 3 milij. 245.764, izguba pa 30.077 din. Dobiček izkazuje 18 hranilnic, 1 izgubo in 10 ne izgube in ne dobička.

Obrestna mera na knjižice a višta 2—4%, na 3 mesece 3—5, v tekočem računu na vloge 2—5, za posojila 7—10%.

Naši državni papirji v tujini

Ker so na vseh važnejših zunanjih borzah naši tečaji padli, se je zelo spremenila njih lestvica. Notirale so v Parizu

obveznice:	6. IX.	12. IX.
4%one iz l. 1895	290	286
5%one 1902	348	294 ⁵⁰
4 1/2%one 1906	329	285
4 1/2%one 1909	325	291
4 1/2%one 1910	325	286
4 1/2%one 1911	329	300
5%one 1913	326	287
5%one 1931	325	300
5%one funding	115	96

V Njujorku so notirale 13. sept. Blairove obveznice: 7%one 19 in 22, 8%one 23, Seligman pa 40.

Stanje Narodne banke

Izkaz Narodne banke z dne 15. septembra navaja naslednje izpremembe (vse številke v milijonih din):

Kovinska podloga se je povečala za 0,5 na 1.845,79.

Devize izven podloge so narasle za 26,1 na 420,49.

Vsota kovanega denarja se je pomnožila za 5,8 na 401,48.

Posojila so narasla za 35,2 na 1.653,4.

Vrednosti rezervnega fonda so povečane za 32,6 na 218,8, vrednosti ostalih fondov pa za 19,6 na 33,5.

Razna aktiva so se zmanjšala za 1,6 na 2.160,5.

Obtok bankovcev je narasel za 44,9 na 6.327,03.

Obveze na pokaz so narasle za 92,13 na 2.294,7.

Razna pasiva so se zmanjšala za 19,8 na 271,9.

Celotno kritje se je znižalo na 27,50%, samo zlato kritje pa na 27,25%. Obrestna mera je ostala še nadalje neizpremenjena.

Mobilnost čehoslovaških denarnih zavodov

Na Češkoslovaškem so se denarni zavodi dobro pripravili, da imajo dovolj gotovine na razpolago, da morejo v primeru navala vlagateljev gladko izplačati vse vloge. V teh nemirnih časih ljudje naravno težavirajo denar, da imajo za vsak primer neke rezerve.

Vse to je povzročilo, da je obtok bankovcev na Češkoslovaškem po zadnjem izkazu Čsl. narodne banke silno narasel, namreč za celih 1.402 milijona na 9.607 milijonov Kč. Vendar pa se je to vi-

soko financiranje denarnih zavodov izvršilo v okviru rednega kreditnega poslovanja in se je zato povečal menični eskont za 410 na 2234, lombardni krediti pa za 809 na 1891 milijonov Kč. Devizna in valutna podloga se je zmanjšala za 25 milijonov Kč.

Zlato kritje je zaradi zelo povečanega obtoka bankovcev padlo od 31'7 na 26'5%.

Italija je silno poostрила obmejno kontrolo. Zlasti je ostra kontrola glede deviz. Poostritev kontrole je posledica izseljevanja Židov, da ne bi ti odnesli denar v tujino. Zaradi močnih ponudb lire v Curihu je namreč tečaj lire v Curihu občutno padel.

Praške banke v polnem obsegu izplačujejo vloge. Ni res, kar so pisali nemški listi, da je nastal v Pragi run na banke. Res je le, da so bili dvigi v denarnih zavodih nekoliko večji. Toda ta nervoznost se je polegla, ko so ljudje videli, da se vloge v redu izplačujejo.

Plin in metan

Naraščajoča uporaba metana v Mariboru

Maribor se lahko ponaša s tem, da oddaja interesentom kar dvoje vrst plina: navadni svetilni plin in zemeljski plin, ki ga nazivajo tudi metan. O prvem menda ni treba izgubljati besed, saj je njegova uporaba dovolj znana. Manj znana pa je važnost metana, ki ga v vedno večji meri uporabljajo v naši državi, žal še ne v onem obsegu, kot bi ga lahko. Jugoslavija ima velike zaloge zemeljskega plina, predvsem v Bujevi in bližini kopališča Lipika, kjer posebna družba izkorišča ta ležišča.

Plin love posebne naprave, ga potem čistijo in z njim pod močnim pritiskom, navadno 200 atmosf, polnijo jeklene steklenice, ki vsebujejo 10 kubičnih metrov stisnjenega plina. Ta plin se potem razvaža po vsej državi in uporablja več ali manj v iste svrhe kot svetilni plin. V ceni med obema vrstama plina ni mnogo razlike. Zemeljski plin se sicer pridobiva tako rekoč zastoj, zato pa zahteva njegovo čiščenje in polnjenje steklenic precej dela in so naprave precej drage. Kljub temu pa se uporaba metana izplača.

V Mariboru je mestna občina lani in predlanskim napravila razne poskuse z metanom, ki so se prav dobro obnesli. Na podlagi izkušenj pri nas in drugod so mestna podjetja uvedla za mestne

avtobuse metan. Doslej je že kakih šest ali sedem vozil opremljenih s steklenicami z metanom, ki se namestijo na pripravnem kraju, pod vozom ali zadaj. Avtobusi z zemeljskim plinom obratujejo tudi na podeželskih progah, ker zadostuje trojica steklenic za precejšnjo razdaljo. Na vozu so steklenice ali bombe med seboj spojene, tako da avtomatično prihaja k motorju plin iz druge steklenice, čim je ena prazna. Preureditev vozila za plinski pogon ni draga in stane 4000 do 5000 dinarjev. Velika prednost je v tem, da se na avtomobilu namesti lahko več steklenic, ali pa jih vozilo vzame še nekaj za rezervo s seboj. Polna steklenica tehtata neka 55 kilogramov. Pri tem pa se lahko še vedno uporablja bencin kot pogonsko sredstvo. Obrne se le ventil, ki zapre dohod iz steklenice in odpre pot bencinu iz tanka. Ako je vozilo namenjeno na daljšo pot, vzame s seboj nekaj polnih plinskih steklenic za rezervo in še napolni tank z bencinom. Tako ima s seboj dvojno kurivo in uporablja po potrebi eno ali drugo.

Mestna občina si je pred meseci nabavila par sto jeklenih steklenic za metan. Polovico bomb pošilja v Bujevico, kjer jih napolnijo in kot vagonsko pošiljko vrnejo v Maribor, dočim je druga polovica

v obratu. V primeri z bencinom je metan mnogo cenejši in se je zlasti obnesel pri tovornih avtomobilih. Mestna podjetja oddajajo zemeljski plin tudi privatnikom, od katerih jih je že precej opremilo svoje avtomobile tudi za pogon z metanom.

Ne samo v avtomobilskem prometu, tudi v gospodinjstvu in v industriji so že začeli v Mariboru uporabljati zemeljski plin. Metan uporabljajo tam, kjer do hiš ni napeljan plinski vod. Steklenice z metanom namestijo v posebnih železnih omaricah in spoje štedilnik z železno cevjo kakor pri svetilnem plinu. Mnogo strank se še plaši instalacijskih stroškov, ki znašajo po legi prostora 1000 do 2000 dinarjev. Občina bi lahko šla interesentom na roko s tem, da bi jim olajšala plačilo instalacijskih stroškov na ta način, da bi do amortizacije dolga zaračunavala za porabo metana, ki ne stane nič več kot navadni plin, dvojno ceno. Ta način amortiziranja napeljava se je zelo obnesel v okoliških občinah pri elektriki, je pa dal ponekod povod za domnevo, da stane v okolici elektrika 6 in ne samo 3 dinarje za kilovatno uro. Čim so instalacijski stroški poravnani, se zaračunava le navadna cena.

Vse zadeve, ki so v zvezi z dobavo metana, bodisi za avtomobile ali za gospodinjstvo, se sedaj opravljajo v prometni pisarni na reguliranem Glavnem trgu na koncu avtobusnega perona, tako da se strankam ni treba več obračati do plinarne, ki je imela le začasno s tem opraviti.

Na periferiji mesta je še mnogo ulic, ki nimajo plinovoda, zato se tam zemeljski plin prav dobro obnese. Lahko se reče, da je z metanom dana možnost, da se lahko v vsaki hiši kuha in greje na plin in tudi sveti. Za podeželje je ta pridobitev velikega pomena. Ako se v vasi dobi dovolj interesentov, bo mestna občina gotovo z njimi sklenila dogovor glede instalacije, dobave štedilnikov in rednega dostavljanja steklenic z metanom. Na Madžarskem n. pr. je več krajev, ki imajo plinsko omrežje kakor mi, kjer pa črpaajo plin iz zemlje in ga ne prejemajo iz plinarne. Pаметen gospodar bo kolikor mogoče izrabljal zemeljsko bogastvo, ki mu ga nudi narava.

Mestna plinarna mariborska se tudi modernizira. Saj stoji že menda 70 let in je zelo zastarela. Produkcija je neekonomična, izguba

Nastanek in razvoj mest na Dolenjskem

XIII.

Kot je zapisal Avgust Dimitz v svoji Zgodovini Kranjske, je kranjska deželna gosposka leta 1757. »v svojem birokratskem zaničevanju meščanskega elementa in samo po fiskalnih merilih urejenem upravljanju dežele« predlagala dvoru, naj **Kostanjevici** in ostalim »šibkim« mestom odvzame njih svobščine in jih proda. Dvor je seveda ta predlog zavrnil z utemeljitvijo, da mu je veliko na ohranitvi njegovih deželnoknežjih mest, za Kostanjevico, kateri je moral stiški samostan povzročati dosti neprilik, pa se je še posebej zavzel in deželni gosposki naročil: če se revno mesto Kostanjevica po nespameti, iz strahu in radi neprimernosti ne more samo braniti pred samovoljnim poseganjem stiškega samostana v mestne pravice, naj deželna gosposka določi posebno komisijo, ki bo spor poravnala, mestu pa naj dodeli zagovornika za obrambo njegovih pravic. Višnjegorci so n. pr. leta 1714. v obširnem pismu tožili o svojem obupnem gospodarskem položaju in izražali upanje, da jih bo cesarska milost obvarovala pred popolnim propadom. Novomeščani so v tem času vla-

gali prošnjo za prošnjo, naj jim odpisujejo ali zmanjšajo davke, ki jih ne zmorejo več. Leta 1733. so bili, kot poroča Vrhovec, v mestu le še trije trgovci, izmed obriti so le še usnjarska, čevljarska in krojaška za silo uspevale. Sejmi že davno niso meščanom prinašali onih dohodkov kot nekoč, novo urejena cesta iz Hrvaške in Bele Krajine po Poljanski in Krški dolini mimo Soteske in Žužemberka je sedaj še potujoče trgovce odvracala od Novega mesta.

Obrtništvo

se je moralo kot drugod, tako tudi po naših mestih boriti zlasti s kmetskim obrtnim udejstvovanjem. Posamezni cehi so se v tem času pritoževali nad šušmarstvom, češ da na kmetih in po vaseh okoli mest in trgov živi mnogo rokodelcev, ki niso vpisani v cehih, ne plačujejo nikakih cehovskih pristojbin in se svoje obrti niti niso pošteno izučili. Zaradi tega je nastal spor z graščinskimi gosposčinami, ki so se zavzemale za podeželsko prebivalstvo. Ta spor je skušala poravnati kompromisna cesarska odredba z odločbo, da v mestih in eno miljo v okolici ne sme biti nikakega rokodelca, ki ne bi bil včlanjen v svojem cehu in plačeval določenih prispevkov. Sporov s tem seveda ni bilo konec, posebno ker so mnoge ce-

hovske organizacije skušale razširiti svoje območje in uničiti enako zadrugo v sosednjih mestih in trgih. Tako je trideset novomeških čevljarjev in usnarjev proslilo, da naj bodo njih cehu priključeni vsi enaki obrtniki v krajih tri milje naokoli in celo v mestih Črnomlju, Metliki, Kostanjevici, Krškem, Kočevju itd. Kostanjeviški čevljarji pa so si hoteli priključiti one iz Krškega in krški one po Mirenski dolini do Radeč.

Novomeški krojači so zahtevali, da se morajo v njihovem cehu včlaniti vsi krojači iz Kostanjevice, Sentiernje, Škocijana, Mirenske doline, Trebnjega, Metlike in Črnomlja. Tkaleci iz Novega mesta so zahtevali vključenje vseh tkalcev »mного milj preko dosedanjega okrožja« v njih ceh. Mestni peki so zahtevali po zvišanju krušnih cen dodajali še proteste proti splošnemu dovoljenju peke kruha za prodaj, novomeški mesarji pa so okoli 1750. tožili, da jih mestni svet ne ščiti dovolj in neprestano zahtevali povišanje cen mesa. Podobno je bilo pri drugih obrtnikih in v ostalih mestih.

Če so mestni cehi s poskusom razširitve svojega okrožja hoteli prizadeti predvsem podeželsko konkurenco, so s posebnimi sklepi skušali onemogočiti tudi konkurenco, ki so jo sami vzgajali v svojih mestnih delavnicah, in zahtevali, da se kar najbolj omeji

podeljevanje obrtnih dovoljenj, češ, čim širše okrožje in čim manjše število mojstrov, tem boljše se bo tem godilo. Tako so n. pr. novomeški krojači zahtevali, naj se izvrševanje krojaške obrti dovoli samo onemu, ki bi se poročil s krojačevno vdovo ali hčerjo, ali pa bi bil sin krojaškega mojstra. Krški čevljarji in usnarji so zahtevali znižanje števila mojstrov za štiri, novomeški pa so želeli, naj bi bilo v mestu stalno le devet čevljarjev in šestnajst usnarjev (več o tem glej razpravo Josipa Apiha »K obrtni politiki 18. veka« v Izvestjih muzejskega društva za Kranjsko IV. 1894, str. 58 sl. in 87 sl.).

Da pa nazadovanju obrti ni bila kriva samo podeželska konkurenca, dovolj jasno priča sodba sodobnika Franca Antona pl. Breckfelda, ki je na račun novomeških obrtnikov zapisal med drugimi tudi te ostre besede:

»Z rokodelstvom je v tem mestu kar najslabše. Meščan, preveč v skrbi, da si sam pridela kruh in vino, mesto da bi si ga prislužil z obrtjo, se poleg svojega posla preveč peča s poljedelstvom in vinogradništvom. Tako ni niti koristen obrtnik ne dober kmet in je vsakemu njegovo rokodelstvo postranska stvar. Rokodelci raje posedajo po gostilnah in popivajo, zato je gostilna najboljše novomeška obrt in skoro pri vsaki hiši točijo vino.«

Prometne razmere

Zveze Novega mesta in ostalih dolenjskih mest med seboj in z deželnim glavnim mestom Ljubljano ter preko nje z ostalimi deželami so bile še v šestnajstem stoletju zelo preproste. Uradna in zasebna sporočila so pač po potrebi prenašali posebni sli, redna poštna zveza pa se je v Notranji Avstriji, kamor so bile prištete tudi naše pokrajine, osnovala šele 1753. leta, ko je nadvojvoda Karel odredil redno **poštno zvezo** med Gradcem in Ljubljano. Oskrbovali so jo posebni tekači vsak četrti dan. Ščasoma so se izboljševale in širile poštno zveze, skrbeli so tudi že za potniški promet in ob glavnih poštah smereh so bile ustanovljene poštno postaje, kjer je poštar moral imeti vedno pripravljene konje in kasneje tudi vozove. Pošta med Ljubljano in Karlovcem je šla preko Dolenjskega in imela postaje v Višnji gori, Trebnjem, Novem mestu in Metliki, skrbela pa je za njo dežela.

Proti koncu sedemnajstega stoletja (1681) so bili dolenjski poštarji: Wolf Žiga pl. Strohlof v Ljubljani, Franc Florjančič v Višnji gori, Ivan Alberthaller v Trebnjem, Nikolaj Luschketini v Novem mestu in Adam Peer v Metliki. Vsak od teh je imel po 100 gold. letne plače, razen ljubljanskega, ki je dobival 150 gold. (A. Koblar v »Izvestjih« III. 56.) (Dalje prih.)

v starih cevih je precejšnja itd. Cevi so zadnja leta precej izmenjali za nove, sedaj pa pride plinarna sama na vrsto. Tam bodo v kratkem namestili **novo moderno komorno peč**, zbog česar bo izraba premoga mnogo večja in bolj racionalna. Plin bo čistejši, ker skoraj ne bo imel primesi. Nova naprava omogoča veliko večjo produkcijo tako važnega koksa in tudi katrana. Vsa modernizacija bo stala približno dva milijona dinarjev in se bo krila s posojilom, ki ga je mestni svet že odobril. Za amortizacijo bo skrbela plinarna sama s prihranki, ki jih bo lahko dosegla z novo napravo, tako da posojilo mestne občine kot take ne bo obremenjevalo. V doglednem času se bo namestila po ljubljanskem vzoru tudi naprava za pridobivanje bencola pri destilaciji premoga. S tem se bo rentabilnost plinarne zelo povečala in to mestno podjetje potem ne bo več pasivno.

Že v 24 urah

harva, plesira in kemično snaži obleke, klobuke itd. Škrobi in svetlolika srajce, ovrtnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 4-6. Šelenburgova ul. 3
Telefon št. 22-72.

Opozorilo delodajalcem

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani opozarja vse p. n. delodajalce, da pod nobenim pogojem ne more dovoljevati uestvitev sodnih izvršb, ne da bi bili izpolnjeni zakoniti pogoji. Vsak delodajalec je dolžan pravočasno urediti svoje obveznosti. Zato urad ne more upoštevati prošenj za ustavitve, ki so mu bile predložene neposredno pred dnem ali na dan izvršbe.

Razpisana dela

Za gradbo sodobnega cestišča iz malih kock na državni cesti **Maribor—Pesnica** je tehnični razdelek Maribor-levi breg razpisal II. ponudbeno licitacijo na dan 11. oktobra ob 11. Proračunska vsota znaša din 4.538.243-40, kavcija pa znaša din 280 tisoč.

Licitacijo za zalivanje granitnega tlaka glavnih ulic in **carinskega dvorišča** v Ljubljani je razpisala banska uprava na dan 10. oktobra ob 11. uri dop. v mestnem tehn. oddelku, Nabrežje 20. septembra za pror. znesek 1.332.424-50 dinarjev.

Konkurzi - poravnave

Razglašen je konkurz o imovini zapuščine po učiteljici **Ivani Mayer** iz Stožice, ki jo zastopa Ivan Koman, pos. v Mali vasi. Konkurni sodnik dr. E. Vračko z okrogne sodišča, upravnik mase odv. dr. J. Sajovic v Ljubljani. Oglasitveni rok do 8. oktobra, ugotovitveni narok 14. okt. ob 11. v sobi štev. 134.

Uvedena je poravnava **Milana Hohnjaca**, trg. v Vojniku. Por. s. VI. Kraut z okrogne sod., upravnik dr. Milko Hrašovec, odv. v Celju. Narok za poravnavo dne 12. oktobra ob 9. Rok za oglasitve do 7. oktobra.

Potrjena je poravnava **Martina Kopušarja**, trg. v Celju, da dobe upniki 40%no kvoto v 10 obrokih. Kot porok odgovarja ga. Kristina Azman, sopr. prof. in pos. v Celju.

Potrjena se poravnava, ki sta jih sklenila s svojimi upniki trgovca **Joško Beranič** v Litiji in usnar **Leopold Zupane** v Kranju.

Vsak trgovec mora biti naročnik „Trgovskega lista“

Sadni trg

Napake našega sadnega izvoza se letos spet poznajo v dovozu češpelj, ki jih je ob koncu tedna ostalo na Dunaju 40 vagonov. V soboto je dospelo še 12 vagonov in drugi so na poti. Dva vagona sta se po poti malo skvarila, zakasnilo se je blago iz Slovenije. Sicer je blago iz Jugoslavije prvovrstno in se prodaja po 28 do 28-5 fenigov, slabše po 27 na debelo.

Grozdja je največ iz Bolgarske in Grčije, grško je dražje za 3 do 4 fenige. Opozarjajo se vsi izvozniki, da morajo svoje pošiljke **brzovjavno naznanjati** na Dunaj in navesti razen datuma tudi številko vagonov. Oblastva sicer ne dovoljuje takojšnje prodaje.

V Prago je dospelo v petek 13 vagonov našega sadja in en vagon bolgarskega grozdja, vse z zakasnitvijo pol dneva. Naše češplje so dospole pokvarjene in slabe, ki so jih večinoma spravili v hladilnice. Tudi trg je bil zadnje dni slab, blaga pa mnogo, da se svetuje po-

čakati z izvozom v Prago. Jugoslovanske češplje so se prodajale po 2'20 do 2'30, boljše po 2'50, domače tudi po 1'80. Večja je razlika pri grozdju, ki velja domače 2'20 do 2'50, bolgarsko 6 do 6'20 grško po 6.

Mariborske cene sadja so bile ta teden zelo nestalne in je zavod poročal, da so se jabolka prodajala po 2'40, deloma po 2'60 din. Zlata parmena franko 3 do 3'30, bodo pa menda kmalu zboljšala ceno zaradi večjega iskanja blaga. Zelo neugodno so vplivale politične razmere. Nemški kontingent se ne more izkoristiti, ker ni deviznih odobritev. Zdaj je tudi predprodaja popolnoma pretrgana. Razen cen bi se moralo urediti namreč še to, da bi bile veljavne; ker ob zastoji naraščajo stroški. Sedanje cene za prodajo v Nemčijo so: zlata parmena 34 mark franko meja, namizno sadje 28 oziroma posebno lepo 30'50 in za grozdje 33 mark. V Mariboru pa je grozdje po 6 do 10 din za kg.

Povpraševanje po našem blagu v tujini

636 — Kirchberg pri Curihu: okrogel mehak les;
637 — Malta: orehi, grah, mast, jajca in cement;
638 — Karlovi Vari: jajca;
639 — London: grahorica, košice mandeljnov ter seme sončnic;
640 — Pariz: razne vrste lesa, surove in predelane kože, orodje, esence, kemični proizvodi, tanin, konserve in drugi jugoslovanski proizvodi;
641 — Los Angeles (Kalifornija): proizvodi hišne industrije, seljačke obleke vpijočih barv s kovinskimi vdolki, lesene rezbarije, filigranski okrasiki, bakreni izdelki;
642 — Montevideo: filmi iz ljudskega življenja ter razni drugi proizvodi, ki bi se mogli plasirati v Urugvaju;
643 — Ipwijck (Belgija): češplje;
644 — London: zajčjo in kozjo dlako, rogove, živalske odpadke želi zastopniška tvrdka;
645 — Pariz: lan, tulje, slad;
646 — Janovice nad Jihlavou (Českoslovaška): dolgo gosje perje;
647 — Atgentau (Belgija): sadne konserve, pekmez;
648 — Birmingham: purani.

Zboljšanje položaja na angleškem lesnem trgu

Zadnja številka londonskega strokovnega lista »Timber Trade Journal« poroča, da so se perspektive na angleškem lesnem trgu v zadnjem času znatno zboljšale. List zlasti naglašja, da so ponudbe sovjetske Rusije na angleškem lesnem trgu v zadnjem času skoraj popolnoma prenehale. Tempo novih kupčijskih sklepov je v 2. polletju mnogo živahnejši. Tako je n. pr. Finska sklenila do konca junija zaključke za 380 tisoč standardov, dočim je mogla te do 1. septembra povečati na 540.000 standardov. Kljub zboljššanemu položaju pa se po mnenju londonskega lista ne sme pričakovati, da bi se kupčija takoj znatno dvignila in tudi na dvig cen bo treba še čakati.

Cenik za zavarovanje valute

Za drugo polovico septembra so se v ceniku za zavarovanje valute pri izvozu spremenile nekatere postavke in velja zdaj za naše glavne predmete tale lestvica:

Sveže češplje, rinfuza 100 kg	160
Jabolka v zabojih, 100 kg	350
Sveža jabolka, rinfuza 100 kg	250
Sveža za porabo, rinfuza 100 kg	180
Jabolka za industrijo 100 kg	130

649 — London: emajlirana posoda, lonci in šali,
650 — Anvers: surove kože volov, krav, juncev, telet in svinj,
651 — Glasgow: satiniran papir za izvoz v Argentino,
652 — Zagreb: išče se zveza z našimi izvozniki in uvozniki za neko ameriško podjetje, ki more izvažati v Ameriko vse proizvode, ki prihajajo v poštev za ameriški trg. Na drugi strani pa more predložiti jugoslovanskim uvoznikom najugodnejše ponudbe za vse vrste ameriških trgovinskih in industrijskih podjetij.

Izvozniki, ki se zanimajo za eno od navedenih ponudb ali povpraševanj, naj se obrnejo na Zavod za pospeševanje zunanje trgovine Beograd, Ratnički dom, ter naj pri tem navedejo: 1. številko, pod katero je blago navedeno, 2. točno označbo vrste blaga, 3. način embalaže z ozirom na tržne uzance, 4. količino razpoložljivega blaga, 5. ceno, franko naša meja ali cif pristanišče države, kamor naj pride blago, 6. plačilne pogoje in 7. rok dobave. Za boniteto tujih tvrdk Zavod ne jamči.

Slovenski hmelj 100 kg	2.300
Podonavski I. 1700, II. 1.400	
Kokoši zaklane 100 kg	1.400
Piščanci zaklani 100 kg	1.600
Sveža jajca, izbrana standard po 1.440 kosov	900
Navadna jajca 1.440 kosov	800

»Službeni list«

kralj. banske uprave dravske banovine z dne 21. septembra objavlja: Pravilnik o državnem odboru za proučevanje ljudske prehrane — Navodilo za izvrševanje pravilnika o pogojih, po katerih se daje dovolitev za plavljenje in splavljanje gozdnih proizvodov, glede cenitve in plačevanja odškodnine — Ratifikaciji dveh mednarodnih konvencij — Razne razglase sodišč in uradov ter razne druge objave.

Doma in po svetu

Minister za telesno vzgojo dr. **Mirko Buič** je podal ostavko, ki je bila tudi sprejeta. Vzrok ostavke se v komisije ne navaja.

Upokojen je bil na lastno prošnjo ban moravske banovine Predrag Lukič.

Za bana primorske banovine je imenovan bivši minister dr. **Buič**, za bana moravske banovine pa njegov dosedanj pomočnik Janičič Krasojevič.

Predsednika vlade dr. **Stojadinovića** je mesto Kragujevac izbral za častnega meščana.

Mussolini je iz Trsta odšel v **Pos** tojno in je nato prišel na jugoslovansko mejo, kjer je bila postavljena častna četa naše vojske. Na meji je pozdravil Mussolinija v imenu predsednika vlade ban dr. Natlačen. Takoj po pozdravu je Mussolini šel do naše čete in jo pozdravil po vojaško s »Pomozi Bog, vojnici!« Mussolini se je za pozdrav zahvalil ter podčrtal svoje zadovoljstvo, da je prišel na mejo, ki veže dva prijateljska naroda. Zeli, da bi do zadnjega konca Jugoslavije prodrli njegovi priručni pozdravi najvišjim oblastem Jugoslavije, zlasti pa predsedniku vlade Stojadinoviću. Mussolini je še enkrat pozdravil vojske, nato so mu dekleta v narodnih nošah izročile rdeče nageljne. Kmalu nato je odšel Mussolini nazaj na italijansko mejo, kjer bodo sezidali novo obmejno postlojpe.

Dr. **Fran Kimovec**, stolni dekan in priznani slovenski glasbenik, je praznoval danes v sredo svojo šestdesetletnico. Zasluznemu slovenskemu kulturnemu delavcu k njegovemu rojstnemu dnevu tudi naše čestitke.

Naš univ. prof. kemije dr. **Maks Samec** je dobil iz Nemčije najvišje odlikovanje Družbe koloida, Leonardovo nagrado za izsledke v kemiji škroba.

Z redom jug. krone III. stopnje sta bila odlikovana načelnika na banski upravi dr. **Hubad** in dr. **Fajfer**. Čestitamo!

Po ravnatelju **Putnika Slovincu** **Vladimirju Peršetu** so imenovali most čez reko Mlevo v Homoljskih gorah (v vzhodni Srbiji) zaradi njegovih velikih zaslug za dvig tujeskega prometa. K temu lepemu priznanju zaslužnega dela g. Peršetu tudi naše iskrene čestitke.

Balkanske igre so za 10 in pol točke dobili Grki, ker so jugoslovanski sportniki imeli smolo ali pa popustili. Grki so dobili pokal romunskega kralja in atensko ploščo.

Državni kongres zveze planinskih društev bo 1. in 2. oktobra v Beogradu.

Na vseh ljubljanskih mestnih in zasebnih šolah je bilo letos vpisanih 5640 dečkov in deklic, za 15 manj ko lani. Razredov je letos 170, za 7 manj ko lani, kar je za tako majhen padec števila otrok zelo mnogo. Od vseh učencev je bilo 5549 Slovencev, 55 Srbohrvatov, 10 Rusov, 8 Čehoslovakov in prav toliko Nemcev. 4 učenci so pripadali drugim narodnostim.

Ljubljanski živinski sejmi so zopet dovoljeni, ker sta se sliavka in parkljevka nehali.

Mussolini je v Trstu med svojim govorom obljubil Tržačanom popolno vseučilišče in nova naročila za tržaško ladjedelnico.

Popolnoma zgrešeno je mnenje, ko da bi bili vsi sudetski Nemci za vojno ali za priključitev k Nemčiji. V dokaz naj navedemo samo nekaj odlomkov iz govora Emanuela Reichenbergerja, ki je med drugim dejal: »Govorim kot duhovnik, ki ne more blagoslovljati orožja. Vem, da sem istih misli z najboljšimi Nemci na svetu, z vsemi dobri brimi Evropi in voditelji svetovne cerkve. Sudetsko-nemški narod ne pozna sovraštva in noče vojne, ker pozna le eno hrepenenje: mir, mir, mir! V tej uri ugotavljamo pred svetovno javnostjo: Res je še marsikateri nerešen problem v tej deželi. Gospodarska stiska je huda, narodne enakopravnosti še ni popolne. Toda nedopustno je slikati Českoslovaško kot deželo terorja, samovolje in zatiranja in govoriti kot da so sudetski Nemci brez zaščite proti češki brutalnosti. Sudetski Nemci hočejo mir, delo in kruh, ne pa vojne, bede in stiske. Zavedajo se svojih posebnosti in da so kulturni most k slovanskim narodom. Misel o priključitvi ni izšla iz njih. V stoletjih se redko najde prilika, ki bi nam toliko nudila ko sedanja. Vodstvo države nam je stavilo ponudbo, ki nam zajemuje enakopravnost, svobodo in zlasti mir. Te prilike ne smemo zamuditi. Sudetski Nemci ne smejo postati objekt imperialističnih tendenc drugih...«

Glasilo sudetskih Nemcev »Bohemia« obseja spopade in vso uporiško akcijo ter poudarja, da program stranke ni bil nikdar naperjen proti obstoju Českoslovaške.

Praska vlada je imenovala za posebnega propagandnega ministra dr. **Hugona Vavrečka**, ki bo vodil državno poročevalsko in propagandno službo.

Nemški poročevalski urad poroča, da je praska vlada razpisala celih 5.000 funtov sterlingov na Henleinovo glavo, kar je seveda izmišljeno.

Ministrski predsednik Imređy se je s posebno brzotvjo zahvalil Mussoliniju, ker se je v svojem govoru v Trstu tako toplo zavzel za madžarske manjšine na Českoslovaškem.

Poslanec Kundt je izdal samostojen proglas na Nemce, naj se od razpusta stranke ne dajo zbegati,

ker stranka zdaj ni važna. Počaka-jo naj odločitve med Hitlerjem in Chamberlainom.

Českoslovaška vlada je izdala **po** **voini** za zboljšanje kmetijstva v Podkarpatski Rusiji 300 milijonov Kč. Površina njiv se je povečala za 20.000 ha, ona vinogradov pa za 1000 ha.

Japonci poročajo, da so zavzeli mesto Sang Ceng, brodovje pa napreduje proti Vusvehu.

Skozi Sanghaj prevažajo vedno več bolnih vojakov, ki so okuženi s kolero in se morajo vrniti na Japonsko. V nekaj dneh so našli 5.000 bolnikov.

Dobave - licitacije

LICITACIJE

Dne 3. oktobra pri upravi vojnotehničnega zavoda v Kragujevcu licitacija za dobavo hrastovih pragov; 4. oktobra raznega specialnega jekla in dne 5. oktobra profelnega železa in železne pločevine.

Dne 5. oktobra pri Upravi drž. monopolov v Beogradu licitacija za dobavo raznih žebeljev.

Dne 7. oktobra v intendanturi žandarmerije v Beogradu licitacija za dobavo zumb za kolke.

Dne 8. oktobra pri Štabu zrakoplovstva v Zemunu licitacija za dobavo jeklene pločevine in cevi, 11. oktobra stavbenega lesa, 12. oktobra gume za avione, 18. oktobra radio in elektro-materiala in dne 19. oktobra motornih vozil.

Dne 11. oktobra pri Komandi pomorskega arzenala v Tivtu licitacija za dobavo raznih rešetk za ognjišča parnih kotlov.

Dne 12. oktobra pri Štabu mornarice kr. Jugoslavije v Zemunu licitacija za dobavo domačega premoga, 14. oktobra domačega briket in inozemskega premoga, dne 17. oktobra pisane in bele bombaževine za čiščenje.

(Predmetni oglasi so v pisarni Zbornice za TOI v Ljubljani na vpogled.)

Naročajte »Trgovski list«

»Dejanje«

Izšla je 7. številka te odlične katoliške poljudnoznanstvene revije, v kateri zbujajo mnogo zanimanja članki profesorja Kocbeka in razprave o aktualnih družbenih vprašanjih. Najnovejša številka ima mnogo poučnega gradiva (Vojna in mir, Angl. politika) in obširnejša knjižna poročila.

»Roditeljski list«

Mariborska Pedagoška centrala je tudi za letošnjo zagotovila našim staršem šolskih otrok prepotrebno revijo »Roditeljski list«, ki izhaja 10 krat na leto in stane samo 24 din. Vanjo pišejo strokovnjaki in starši. Letošnja prva številka, ki je pravkar izšla, pa vsebuje tudi razpravo dr. Vlada Šmidta o poklieni posvetovalnici. Dragoceni so nasveti materam šolskih novincev in še mnogi drugi sestavki, ker je list vestno urejevan. Naroča se tudi pri poverjenikih na šolah.

Radio Ljubljana

Četrtek dne 22. septembra. 12.00: Plošče — 12.45: Poročila — 13.00: Napovedi — 13.20: Cimermanov šramel — 18.00: Koncert radijskega orkestra — 18.40: Slovensčina za Slovence (dr. Rudolf Kolarič) — 19.00: Napovedi, poročila — 19.30: Predav. minist. za telesno vzgojo naroda — 19.50: Deset minut zabave (Fran Lipah) — 20.00: Koncert del. pevskega društva »Cankar« — 20.40: Koncert radijskega orkestra — 22.00: Napovedi, poročila — 22.15: Plošče.

Petek dne 23. sept. 12.00: Plošče — 12.45: Poročila — 13.00: Napovedi — 13.20: Koncert radijskega orkestra — 14.00: Napovedi — 18.00: Koncert radijskega orkestra — 18.40: Zenska ura: O keramiki (ga. Dana Pajničeva) — 19.00: Napovedi, poročila — 19.30: Naša nac. glasbena kultura (Anton Dobronič) — 19.50: Zanimivosti (g. Mirko Javornik) — 20.00: Koncert lahke glasbe — izjava oddelke godbe »Sloga« — 21.00: Prenos iz Prage: »Taras Bulba«, simfonična pesem in simfonija v izvedbi češke Filharmonije, dirigent: K. B. Jirak — 22.00: Napovedi, poročila — 22.30: Angleške plošče.